

KAZAK AKINI JAMBIL JABAYEV İLE İLGİLİ TÜRKİYE'DE YAYIMLANAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN ANALİTİK BİBLİYOGRAFYASI ÜZERİNE BİR DENEME

Öz: Kazak bozkırının *akını* [hem irticalen hem de ezberlerinden şiir söyleyen ozan], Kazak halk edebiyatının ve sözlü geleneğinin önemli temsilcilerinden biri olan Jambıl Jabayev, bir asır yaşayarak bu geleneği en güzel şekilde devam ettirmiştir. Jambıl; şiir, destan ve *aytış* [Kazak halk sanatçılarının karşılıklı atışması] geleneğinin Kazak bozkırındaki zirve şahsiyetidir. Bu bağlamda Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve özellikle eserleri, başta Kazakistan olmak üzere birçok dünya ülkesinde araştırmacılar tarafından incelenmiş, bu konuda makale ve kitaplar kaleme alınarak birçok yayın meydana getirilmiştir. Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleriyle ilgili yayın yapılan ülkelerden biri de tarihin derinliklerinden itibaren Kazakistan'la aralarında soy ve büyük bir kültür birliği bulunan Türkiye'dir. Çalışmada Kazak bozkırlarının ulu ozanı Jambıl Jabayev ile ilgili Türkiye'de bu zamana kadar yapılan yayınlar (kitap, dergi, araştırma makalesi vb.) tespit edilmeye çalışılmış, tespit edilen yayınlar incelenmiş ve bu yayınlarla ilgili analitik bir bibliyografya oluşturulmuştur. Tespit edilen yayınlar; *kitaplar, tezler, dergiler, araştırma makalesi ve ansiklopedi maddesi* olmak üzere beş başlık altında tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Edebiyatı, Jambıl Jabayev, Eserler, Analitik Bibliyografya.

An Attempt on the Analytical Bibliography of Academic Studies Published in Turkey on Kazak Poet Jambıl Jabayev

Abstract: The poet of the Kazakh steppe, Jambıl Jabayev, one of the important representatives of Kazakh folk literature and oral tradition, continued this tradition in the best way by living a century. Jambıl is the peak figure of the tradition of poetry, epic and repartee in the Kazakh steppe. In this context, Jambıl's life, literary personality and especially his works have been examined by researchers in many countries of the world, especially in Kazakhstan, and many publications have been created along with articles and books on this subject. One of the countries where Jambıl's life, literary personality and works have been published is Turkey, which has had a great cultural and ancestral unity with Kazakhstan since the depths of history. In the study, the publications (books, journals, research articles, etc.) written in Turkey about the great poet of the Kazakh steppes, Jambıl Jabayev, were tried to be determined, the identified publications were examined and an analytical bibliography was created about these publications. Identified publications are classified under five headings as books, theses, journals, research articles and encyclopedia item.

Keywords: Kazakh Literature, Jambıl Jabayev, Works, Analytical Bibliography.

TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
52. SAYI / VOLUME
2022-GÜZ / AUTUMN

Sorumlu Yazar Corresponding Author

1) Yaşar SÖZEN
Pamukkale Üni
Çağdaş Türk Leh. ve Edeb. ABD
Doktora Öğrencisi

goktug3525@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-6801-6442

2) Doç. Dr. Soner SAĞLAM
Pamukkale Üni
İnsan ve Toplum Bil. Fak.
Çağdaş Türk Leh. ve Edeb. ABD

soner.saglam@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0308-3326

Gönderim Tarihi Received

22.09.2022

Kabul Tarihi Accepted

04.11.2022

Atıf Citation

Sözen, Yaşar, ve Soner Sağlam.
"Kazak Akını Jambıl Jabayev ile İlgili Türkiye'de Yayınlanan Akademik Çalışmaların Analitik Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 52, 2022, ss. 197-216.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Giriş. 1. Jambıl Jabayev İle İlgili Türkiye’de Yayımlanan Akademik Çalışmalar

Yapılan araştırmalar neticesinde Kazak sözlü geleneğinin en önemli temsilcilerinden biri olan Jambıl Jabayev ve eserleriyle ilgili, Türkiye’de şu ana kadar kaleme alınan akademik çalışmalardan dört kitap, Jambıl adına özel sayı olarak çıkarılmış üç dergi, iki tez çalışması ve iki de araştırma makalesi tespit edilmiştir. Genel anlamda ozan Jambıl’ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri (şiir, destan ve *aytıs* yani atışma sanatı) başlıkları çerçevesinde kaleme alınan bu akademik çalışmalar; *kitaplar*, *tezler*, *dergiler*, *araştırma makalesi* ve *ansiklopedi maddesi* başlıkları altında tasnif edilmiş ve her çalışma hakkında bilgi verilerek analitik bir bibliyografya hazırlanmıştır.

1. 1. Kitaplar

Türkiye’de şu ana kadar Jambıl Jabayev’in hayatı, edebî kişiliği ve eserlerini konu alan dört kitap yayımlanmıştır. Bu eserler şunlardır:

1. 1. 1. İsmail, Zeyneş ve Ahmet Güngör. *Jambıl*. Ahmet Yesevi Vakfı Yayınları, 1996, ss. 428.

Bir ülkenin edebî kişilikleri o ülkenin edebî kültür varlıklarını meydana getirir. 20. yüzyılın Homeros’u olarak kabul edilen Jambıl Jabayev, özelde Kazak Türklerinin genelde ise bütün Türk dünyasının en büyük edebî varlıklarından biridir. Kazakların ünlü düşünürü ve filozofu Abay’ın akranı olan ozan Jambıl; Kazak halk şiirinin, destan ve atışma geleneğinin zirve şahsiyeti kabul edilir. Bu bağlamda Kazakistan’da 1995 yılı büyük düşünür Abay Kunanbayev’in doğumunun 150. yıl dönümü münasebetiyle *Abay Yılı*; 1996 yılı ise ulu akın Jambıl Jabayev’in doğumunun 150. yıl dönümü münasebetiyle *Jambıl Yılı* kabul edilmiştir. Kazak kültür ve edebiyatının aktarıcıları olan bu büyük edebî şahsiyetler ile ilgili bu yıllarda Kazakistan’da önemli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu duruma soydaş ve kardeş ülke olan Türkiye de kayıtsız kalmamıştır. Türkiye’de de 1995 *Abay Yılı*, 1996 ise *Jambıl Yılı* kabul edilmiş, bu çerçevede bir dizi etkinlikler yapılmış ve yayınlar meydana getirilmiştir. Bu yayınlardan biri de Zeyneş İsmail ile Ahmet Güngör’ün birlikte hazırlayarak kaleme aldıkları *Jambıl* adlı eserdir.

Ahmet Yesevi Vakfı Yayınları serisinde yayımlanan *Jambıl* adlı kitap, Orta Asya’da özellikle Kazak ozanlık sanatının tanıtılması hususunda Türkiye’deki ilk çalışmalarından biri olması münasebetiyle büyük bir öneme sahiptir (Arabin 106). Elimizdeki bu eser, büyük ozan Jambıl Jabayev’in şiirlerinden oluşmaktadır. Eser, Kazak halkının ozanlar silsilesindeki ulu çınarı, âşıklık ve atışma sanatının piri, söz üstadı, dombra eşliğinde söylemiş olduğu şiirlerle yüz yıllık ömrünün her safhasında halkının yanında ve haksızın karşısında olan büyük ozan Jambıl Jabayev’in doğumunun 150. yılı anısına armağan edilmiştir.

Jambıl’ın seçme eserlerinden meydana gelen kitap, toplam 448 sayfadan oluşur. Eser; sunuş, takdim, ön söz, giriş ve üç ana bölümden meydana gelir. Eseri tanıtan ve eser hakkında bilgi veren sunuş yazısını dönemin T.C. Devlet Bakanı ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Namık Kemal Zeybek; takdim yazısını dönemin Kazakistan Cumhuriyeti

Kültür Bakanı Talğat Asıllı Mamaşev; ön söz yazısını A.Ü. TÖMER’de Kazak Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi Zeyneş İsmail ve aynı kurumda Türkçe Öğretim Elemanı olarak görev yapan Ahmet Güngör kaleme almıştır. Tanıtım yazılarından sonra *Büyük Ozan Jambıl* adında 19 sayfadan meydana gelen bir giriş bölümü yer alır. Bu bölümde ozanın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında ayrıntılı olarak bilgi verilir.

Eser, üç ana bölümden meydana gelir. Bunlar; ozanın şiir, destan ve atışmalarıdır. Bu bölümler şairin şiir, destan ve atışmalarından büyük bir dikkat ve özen gösterilerek seçilmiş eserlerinden oluşur. İlk bölümde: “Alataw (Aladağ)”, “Patşa Āmiri Tarıldı (Padişah Fermanı Bunalttı)”, “Sarañ Bay Men Jomart Kedey (Cimri Zengin ve Cömert Fakir)”, “Qımız (Kımız)”, “Oleñşi Omarğa (Şarkıcı Omar’a)”, “Önerdiñ Ösüwı (Sanatın Yüceliği)”, “Burın Qızğa Arnalğan Öleñder (Burın Kıza İthaf Edilen Şiirler -2 Ayrı Şiir)”, “Jalğızbın Dep Jürmesin (Yalnızım Diye Zannetmesin)”, “Jaz (Yaz)”, “Jastar Aldındağı Söz (Gençler Önündeki Söz)”, “Östepkede (Panayırda)”, “Jan Azığı (Ruh Azığı)”, “Ākeme (Babama)”, “Ādildik Kerek Halıqqa (Adeletlilik Gerek Halka)”, “Ustalarğa (Ustalara)”, “Ābaydıñ Süretine (Ābay’ın Resmine)”, “Kavkazğa (Kafkas’a)”, “Besik Jırı (Beşik Ninnisi)”, “Artıqşa Tuwğan Azamat (Üstün Olarak Doğan Yiğit)”, “Balalarğa (Çocuklara)”, “Qabat Tuwsın Kün Men Ay (Her Şeyin Mükemmel Olsun)”, “Küläşqa (Kulaç’a)”, “Ösiyet (Vasiyet)”, “Belsendilerge (İrgatlarla)”, “Elımnıñ Qızdarına (Yurdumun Kızlarına)”, “Janıs Akınğa (Janıs Akına)”, “Mämbetke (Mambet’e)”, “Halıq Kegı (Halk Ateşi)”, “Aqın Boldım On Üşte (On Üçünde Şair Oldum)”, “Alğıs (Teşekkür)” adında toplam 30 şiir vardır. Şiirlerin seçiminde büyük bir dikkat ve özen gösterilmiş, Türkiye Türkçesine aktarılırken mümkün olduğunca ortak sözcüklerin kullanımı tercih edilmiş ve şiirlerdeki muhteva ve biçim estetiğinin bozulmaması esas alınmıştır.

Şiirlerden sonra destanlar bölümü yer alır. Bu bölümde Jambıl Jabayev’in *Pirim* dediği üstadı Süyimbay Aronulı’dan miras aldığı ve kendisinin katkılarıyla da orijinal bir eser hâline getirdiği *Ötegen Batır* destanı bulunur. Ötegen Batır, hacimce uzun bir eser olup büyük bir epik destandır. Destan, kitapta hem Kazak Türkçesi hem de Türkiye Türkçesi şekliyle yaklaşık 74 sayfa civarındadır.

Kitabın son bölümünde ayıs dediğimiz atışmalar yer alır. Kitapta “Jambıl Men Qulmanbet (Jambıl ile Kulmanbet)”, “Jambıl Men Aykümıs (Jambıl ve Aykümıs)”, “Jambıldıñ Baqtıbay Aqınmen Tanıswı (Jambıl’ın Baktıbay Akınla Tanışması)”, “Bölektiñ Qızı Men Jambıl (Bölek’in Kızıyla Jambıl)”, “Maykötpen Diydarlasıw (Mayköt’le Karşılaşma)” adında toplam beş ayıs bulunur. Bu atışmalar içerisinde en önemlisi hiç kuşkusuz önceki asrın son yıllarına doğru yapılan, Jambıl’ın mahalli bir ozan olmaktan çıkıp bütün Kazakistan’ın, Sovyetler Birliği’nin ve Türk dünyasının ozanı hâline gelmesini sağlayan, kısacası Jambıl gerçek manada Jambıl yapan, kimsenin yenemediği hatta atışma yapmaktan korktuğu Kulmanbet ile yaptığı atışmadır. On üç yaşından itibaren eline dombra alıp ozanlık sanatını icra etmeye başlayan ve yaklaşık bir asır ömür süren Jambıl, hayatı boyunca birçok âşık ve ozanla atışmıştır. Girdiği atışmaların hiçbirinde yenilmeyen büyük ozanı üne kavuşturan atışma, akın Kulmanbet ile yaptığı atışmadır. Kendini bozkırlarda yorulmadan koşan bir yarış atına benzeten Jambıl’a, bu atışmadan

sonra bir bozkır kadar uçsuz ve bucaksız olan ozanlık geleneğinin engin kapıları sonuna kadar açılır.

Kitapta ozanın eserlerinden seçilerek oluşturulmuş şiir, destan ve atışmalarının dışında kitabın beşinci sayfasında yer alan Jambıl heykelinin fotoğrafıyla beraber eser içerisinde toplam 16 fotoğrafa yer verilmiştir. Özellikle Jambıl ile yanında yıllarca kalarak kendisine öğrencilik yaptığı, ondan öğrendiklerini bir ekol olarak devam ettirdiği, Jambıl'ın hocası, piri ve üstadı olan Süyinbay ozanın fotoğrafına Jambıl'ın fotoğrafı ile eserde karşılıklı olarak yer verilmesi, eserin estetik değerine katkı sağlamıştır. Özetle kitapta toplam 30 şiir, 1 destan, 5 ayıs (atışma) metni ve 16 fotoğraf yer alır. Ozanın şiir, destan ve atışmalarının yer aldığı bölümden sonra şiir, destan ve atışma metinlerinin Kiril harfleriyle yazılmış şekline de yer verilmiştir. Ayrıca sunuş, takdim, ön söz ve giriş yazılarının yanında şiir, destan ve atışma metinlerinin olduğu bölümler hem Türkiye Türkçesi hem de Kazak Türkçesiyle (Latin harflerle) verilmiştir.

1. 1. 2. Joldasbekov, Mırzatay. *Bozkırın Ulu Ozanı Jambıl Jabayev*. Bengü Yayınları, 2019, ss. 208.

Kazak ozanlık geleneğinin son temsilcilerinden biri olan Jambıl Jabayev ve eserleriyle ilgili Türkiye'de yayımlanan diğer bir eser Mırzatay Joldasbekov'a ait *Bozkırın Ulu Ozanı Jambıl Jabayev* adlı kitaptır. Eser; Avrasya Yazarlar Birliği, Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği ve Ankara Keçiören Belediyesinin iş birliği ile yayına hazırlanarak neşredilmiştir. Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine Ufuk Tuzman tarafından aktarılan ve editörlüğünü yine Ufuk Tuzman'ın yaptığı kitabın içerisinde yer alan şiirleri Ercan Argınbayev Türkiye Türkçesine aktarmış, şiirlerin edebî çevirisini Kenan Çarboğa yapmıştır. Üç önemli kurumun iş birliği ve göstermiş oldukları büyük bir özveri sayesinde hazırlanan eser, toplam 208 sayfadan meydana gelir.

Mırzatay Joldasbekov tarafından hazırlanıp kaleme alınan eser, tür olarak bir inceleme kitabıdır. Eserde, dünyada "Kazak halkının büyük akını, XX. asrın Homer'i ve Kazak nazımının fenomeni" (Urakova 31) olarak tanınan ve eserin müellifi tarafından "*Bozkırın Ulu Ozanı*" şeklinde adlandırılan Jambıl Jabayev'in hayatı, edebî şahsiyeti, yetiştiği edebî çevre ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi verilir. Eser, özellikle Kazak ozanlık geleneği hakkında okuyucuya teferruatlı bilgiler sunar. Kitapta Jambıl Jabayev ve Kazak ozanlık geleneği ile ilgili fotoğraflara da yer verilir. Ayrıca Jambıl Jabayev'in yetiştiği ve ozanın üzerinde derin etkiler bırakan kültür ortamı da tanıtılır. Bunun yanında Jambıl'ın tam anlamıyla bir ozan olduktan sonra yetiştiği ozanlık okuluyla birlikte kendisinin de yetiştirdiği ozan ve öğrencileri hakkında bilgi verilir.

Bozkırın Ulu Ozanı Jambıl Jabayev adlı kitap, Kazakistan Cumhuriyeti'nin kurucu ilk cumhurbaşkanı Nursultan Abişulı Nazarbayev'in Jambıl'ın edebî şahsiyeti hakkında söylediği "Jambıl'ın yaratıcılığı; onun yaşam tarzı, bir adamın değil, tüm Kazak halk edebiyatının, onun mürteci (doğaçlama) ozanlık geleneğinin kilometre taşıdır. XX. asrın en büyük atılımı olarak kabul edilmelidir. O kendine özgü ölümsüz hüneriyle tüm çağın gerçek şeceresini oluşturmuştur. Bu yüzden biz

onu Kazak halkının eşsiz ulu şahsiyetlerinin biri olarak kabul ediyoruz” (Joldasbekov 3) sözüyle başlar. Eserde toplam üç takdim yazısı bulunur. İlki Kazakistan Büyükelçisi Abzal Saparbekulu’ya; diğeri, Ankara Keçiören Belediye Başkanı Turgut Altınok’a; sonuncusu ise Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu’na ait “Bozkırın Ruhu Jambıl Jabayev” adlı yazıdır.

Kitabın içerik kısmı verilmemiştir. Ancak eser üzerinde yapılan inceleme neticesinde kitabın; “Jambıl ve Onun Ozan Çevresi, Jambıl’ın Üstatları, Jambıl’ın Şairlik Ustalığı, Şair ve Zaman, Jambıl’ın Kaplanı, Jambıl Hakkında Hatıralar ve Jambıl’ın Atışma Ustalığı, Azametın Sırrı, Âşıkların Atası, Fenomen Feniks, Uzun Yaşama Seyahat, Allah Vergisi, Üstad, Halkların Dostluğu, Onurlu Konuğun Seyahati, Kırgız Ozanlar ve Jambıl, Jambıl Gençler ile, Aklımda Kalanlar, Gençleşen Jambıl, Selamladığın Zaman, Jambıl’ın Savaşçılara Selamı, Uluların Buluşması, Dina İle Buluşma, Jambıl ve Besteci Muratalı, Kutsal Dombıra, Jambıl Kırgız Yurdunda, Hayatını Ozanlarla Örenler: Jambıl’ın Öğrencileri, Dürüstlük ve İnsanlığın, Adalet ve İyiliğin Erdemli Şairi, Ozan Dediğin Pınardır” adlı 28 bölümden meydana geldiği tespit edilmiştir. Bunun yanında eserde Jambıl Jabayev ve Kazak ozanlık geleneği ile ilgili toplam 214 fotoğraf yer almaktadır.

Eserde Jambıl’ın birçok şiir, atışma ve destan metnine yer verilmiştir. Bazı şiirlerin belirli bölümleri eser içerisinde yer alırken, bazı şiirler ise tam metin olarak yer almıştır. Bunun yanında bazı şiirlerin de sadece adları zikredilmiştir. Tam metin olarak yer alan şiir, destan ve aytıslar arasında sırasıyla “Sanatın Yükselişi”, “Jambıl ile Aykümüs Atışma”, “Suraşısı Batır”, “Süyinbay”, “Baba”, “Abay’ın Resmi”, “Benim Ömrüm”, “Ozan Oldum On Üçte”, “Yayla”, “Jambıl ile Kulmambet Atışması”, “Fakirin Durumu”, “Tuğan Yelim”, “Büyük Göç”, “Kazakistan’ın Toyuna”, “Okul Çocuklarına”, “Alınmayan Kale”, “Leningrad’lı Gençlerim”, “Emek Baharı”, “Bizim Vatanın Kartalları”, “Şota Şair’e”, “Moskova Hakkında Bir Şiir”, “Mayıs”, “Yaz Şiiri”, “Benzeri Yok Bir Adam”, “Halk Evlatlarına”, “Şairlere Armağan”, “Halklar Akralığı”, “Vasiyet”, “Bizim Devrin Bahadırları”, “Kahraman Halk Dostluğu” adlı manzumeler vardır.

Yukarıda sıralandığı gibi eserde Jambıl’a ait olan birçok şiir, ayts ve destan metin örnekleri bulunur. Bu şiirlerin çoğunluğu, ozanın ömrünün son on yılında söylediği ve yanındaki sekreterler tarafından kaleme alınan eserlerdir. Bu manzumeler; genellikle Sovyet dönemi, Sovyet yönetimi ve yönetimle gelen yenilikler, dönemin Sovyetler Birliği başkanı Lenin’i ve *Büyük Vatan Savaşı* olarak adlandırılan II. Dünya Savaşını konu edinir. Ozan Jambıl, bu şiirlerde Sovyet yönetimini, Sovyetler Birliği Başkanı Lenin’i, devrimle birlikte gelen yenilikleri ateşli bir şekilde övmektedir.

1. 1. 3. Jabayev, Jambıl. *Köroğlu*. Çeviren Malik Otarbayev, Bengü Yayınları, 2021, ss. 116.

Tarihî bir Türk destanı olan Köroğlu destanının Jambıl Jabayev nüshasını konu alan eser, Avrasya Yazarlar Birliği ve Kazakistan Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçiliğinin iş birliğiyle hazırlanarak neşredilmiştir. Kitapta yer alan destan ve şiirler ise Malik Otarbayev tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Toplam

116 sayfadan meydana gelen eser, Kazakistan'ın bağımsızlığının 30. yılına ve Kazak bozkırlarının ulu ozanı Jambıl Jabayev'in doğumun 175. yıl dönümüne armağan edilmiştir. Kitabın içerisinde iki takdim ve bir ön söz yazısı, Köroğlu destanının Jambıl Jabayev nüshası, Jambıl Jabayev'e ait olan yedi şiir ile Kazakistan ve Türkiye'den bilim insanlarının kaleme aldığı beş ilmi makale bulunmaktadır.

İlk takdim yazısı Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Abzal Saparbekuli tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti, yüz yıllık ömründe meydana getirdiği edebî verimler ve ozanın aldığı ödüller hakkında bilgi verilerek akın Jambıl okuyucuya tanıtılır. Diğer takdim yazısı ise, Yakup Ömeroğlu tarafından yazılmıştır. Yazıda Jambıl Jabayev'in edebî kişiliği hakkında bilgi verilerek hem Kazak edebiyatı hem de Türk dünyası edebiyatlarındaki yeri ve önemine değinilir. Ön söz yazısı ise Al Farabi Kazak Millî Üniversitesi Genel Kurul Başkanı ve Rektörü Canseyit Tüymebayev tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda ozanın edebî şahsiyetinin yanında Kazak edebiyatı, Türk dünyası edebiyatları ve dünya edebiyatındaki yeri ve önemi anlatılır. Akının özellikle sözlü ve yazılı gelenekteki önemine vurgu yapılarak dünya edebiyatındaki yeri tespit edilir.

Takdim ve ön söz yazılarından sonra “Tarihî Türk Destanı: Köroğlu (Jambıl Jabayev Nüshası)” adını taşıyan kitabın asıl bölümü yer alır. Türkiye’de bu eser aracılığıyla ilk defa tarihî bir Türk destanı olan Köroğlu destanının Jambıl Jabayev nüshası yayımlanmış ve gün yüzü görmüştür. Destan, hacim olarak uzun bir manzumedir ve çalışmada sadece Türkiye Türkçesiyle verilmiştir. Kazak Türkçesi ile orijinal metnin verilmemesi çalışma için bir eksiklik. Bu bölümden sonra “Bir Demet Şiir” başlığı altında Jambıl’a ait “Aladağ”, “Cimri ile Cömert”, “Burım Kız”, “Can Azığı”, “Çocuklara”, “Babama”, “Yalnızım Ben Demesin” adlı yedi şiir bulunur. Şiir metinleri de sadece Türkiye Türkçesi ile verilmiştir.

Şiir metinlerinin devamında ise farklı yazar ve bilim insanları tarafından kaleme alınan beş ilmi makale bulunmaktadır. “Jambıl Jabayev Kimdir?” başlığını taşıyan ilk yazıda ozanın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi verilir. Edebiyat araştırmacısı Serik Kirabayev'in kaleme aldığı “Jambıl'ı Yeniden Tanıma” adlı ikinci yazıda Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri, ozanın Kazak ve dünya edebiyatındaki yeri, şarin II. Dünya Savaşındaki rolü ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar hakkında okuyucuya bilgi aktarılır. Nergis Biray'ın kaleme aldığı “Jambıl Jabayev, Eserleri ve Ötegen Batır Destanı” başlıklı üçüncü yazıda ise, öncelikle akının hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında ayrıntılı olarak bilgi verilir. Ozanın eserleri; *Zenginleri, halkın gücünün yetemeyeceği zenginliği eleştiren şiirler, II. Dünya Savaşı yıllarında yazılan şiir ve destanları, Aytısları ve Destanları* olmak üzere dört grupta tasnif edilir. Çalışmada şairin eserlerinin yazıya geçirilme süreci, eserleri üzerinde yapılmış ilmi ve edebî çalışmalar, kaleme alınan yayın ve makaleler hakkında da bilgi verilir. Devamında Jambıl'ın söylediği *Ötegen Batır Destanı* tanıtılarak, destan metninde var olan on destanı özellik örneklerle izah edilir.

Jambıl Araştırmaları ve Halk Ozanları Enstitüsü Müdürü Beken İbrayım tarafından kaleme alınan *Jambıl'ın Latifeleri* başlıklı dördüncü yazıda ozanın akrabalarına, yakın çevresine, arkadaşlarına ve diğer ozanlara yaptığı latifeler örnek verilerek anlatılır. Kazak yazar Nağaşıbek Kapalbekuli tarafından yazılan *Uluların Ahengi* adlı son yazıda ise, Kazak yazılı edebiyatının kurucusu Abay ile Kazak sözlü geleneğin en önemli temsilcisi Jambıl, verilen şiir örnekleriyle mukayese edilerek tanıtılır.

1. 1. 4. Söylemez, Orhan, vd. *Doğumunun 175. Yılında Jambıl Jabayev (1846-1945) şiirler/Çözümlemeler*. Bengü Yayınları, 2021, ss. 188.

Editörlüğünü Orhan Söylemez, Naz Penah ve Ömer Faruk Ateş'in yaptığı *Doğumunun 175. Yılında Jambıl Jabayev şiirler/Çözümlemeler* adlı eser, Avrasya Yazarlar Birliği ve Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY) iş birliği ile hazırlanmış, Jambıl Jabayev'in doğumunun 175. yıl dönümüne ve Kazakistan'ın bağımsızlığının 30. yılına armağan edilmiştir. Toplam 188 sayfdan meydana gelen kitapta bir takdim, bir ön söz, bir giriş yazısı ve iki ana bölüm yer alır. Eser, esas olarak iki ana bölümden meydana gelir. Birçok akademisyen ve bilim insanının ortak çalışmasıyla hazırlanan bu eser, Jambıl'ın hayatı, edebî kişiliği ve hayattaki vermiş olduğu onurlu mücadelenin yanı sıra şiirlerinin çeviri ve çözümlemelerinden oluşur.

Kitabın editörü Orhan Söylemez'in kaleme aldığı ön sözde Jambıl Jabayev'in hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında kısaca bilgi verilir. Yazıda ayrıca Jambıl Jabayev ve eserleri ile ilgili Türkiye'de hazırlanan ilmi ve akademik çalışmalardan bahsedilerek bu çalışmalar kısaca tanıtılır. Ayrıca Orhan Söylemez, ön söz bölümüne Jambıl'ın *Dua* şiirini Türkiye Türkçesine aktararak başlar ve şiiri tahlil ederek ozan hakkında belirli değerlendirmelerde bulunur.

Yine Orhan Söylemez'in kaleme aldığı giriş bölümünde ise, Jambıl'ın edebî şahsiyetinden, Jambıl'ın faklı yönlerinden ve hazırlanan eserin içeriğinden bahsedilerek eser hakkında bilgi verilir. Kitabın birinci bölümünde Kazakistanlı alim ve akademisyenlerin Jambıl hakkında kaleme aldıkları dört farklı yazı yer alır. Nur Sultan şehri Nazarbayev Üniversitesi öğretim üyesi ve Ruhani Jangıruv/Manevi Diriliş Merkezi Direktörü Gultas Kurmanbay'ın kaleme aldığı *Jambıl: İnsanların Bilgeliğinin ve Bireyselliğinin Varisi (Jambıl Fenomeni)* başlıklı birinci yazıda, Jambıl bir fenomen olarak tanıtılır ve sebepleri aydınların ifadeleri ile desteklenerek anlatılır. Kazakistan'ın Kuzey Kazakistan vilayeti Kızılyar şehri Devlet Arşivleri (Bibendum Arşivi) Müdüresi Saule Malikova tarafından yazılan *Bozkarın Ulu Ozanı Jambıl* adlı ikinci yazıda, heyecanlı bir ruha sahip ve oldukça zeki olan halk ozanı Jambıl'ın hayatı kendi şiirlerinden yola çıkılarak anlatılır.

Kazakistan Karagandı Üniversitesi öğretim üyesi Jandos Smagulov ve aynı üniversitenin doktora öğrencisi Adil Jakulayev'in birlikte kaleme aldıkları *şota Rustaveli ve Jambıl* başlıklı üçüncü yazıda Jambıl, Gürcü halkının efsanevi halk ozanı şota Rustaveli ile mukayese edilir. *Kaplan Postlu şövalye* adlı uzun destanı ile tanınan meşhur şota Rustaveli ile Jambıl arasındaki benzerlik ortaya konulur. Son olarak da Bartın Üniversitesi öğretim üyesi Naz Penah, halk ozanının hayat hikâyesi, çilesi, siyasi mücadelesi ve eserlerini anlatan *Jambıl Jabayulı* başlıklı bir bölüm kaleme almıştır. Hacim olarak uzun olan bu yazı, kendi içeriğinde "*Hayatı,*

Sanatı, Büyüdüğü Coğrafya ve Kimliği, Şiirlerdeki Toplumsal Eleştirel Bakış, Ozanlığı, Eserleri, Şiirlerinin Etkisi ve Sonuç” olmak üzere sekiz başlıktan meydana gelir.

Şiirler ve Çeviri-Çözümlemeler adlı ikinci bölümde, Jambıl’a ait olan 19 şiirin çözümü yapıldı. Şiir metinleri önce Kazak Türkçesiyle (Kiril alfabesiyle) daha sonra Türkiye Türkçesine aktararak verilir. Her şiir çözümü farklı akademisyen, bilim insanı, doktora ve yüksek lisans öğrencileri tarafından yapılmıştır. Çözümlemeleri yapılan şiirler şunlardır: *Kırmızı, Kafkas’a Selam, Pa-dışah Fermanı Bunalıttı, Büyük Göç, Çocuklara, Beşik Türküsü, Sofra Şiiri, Öğ-renci Gençlere, Abay’ın Resmi, Aladağ, Ömür Türküsü, Puşkin’e, Vasiyet, Öğretmenlere Selam, Sunuyorum, Yalnızım Diye Düşünmesin, Halkın Selamı, Ekin Duası, Sovyet.*

1. 2. Tezler

Türkiye’de Jambıl Jabayev ve eserleri konusunda şu ana kadar bir yüksek lisans bir de doktora olmak üzere iki tez çalışması hazırlanmıştır.

1. 2. 1. Sağdıç, Hayrettin. *Köroğlu Destanı’nın Kazakça Jambıl Nüshası*. 1998. İstanbul Ü, Yüksek lisans tezi, ss. 133.

Köroğlu Destanı’nın Kazakça Jambıl Nüshası adlı yüksek lisans çalışması; Hayrettin Sağdıç tarafından, Nuri Yüce danışmanlığında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde, 1998 yılında 133 sayfa olarak hazırlanmış ve sunulmuştur. Hayrettin Sağdıç tarafından hazırlanan tez çalışması, Köroğlu destanının Kazakça Jambıl nüshasını konu alır ve inceler. Türkiye’de Jambıl Jabayev’i ve eserlerini konu alan ilk tez çalışmasıdır.

1. 2. 2. Urakova, Lazzat. *Kazak Halk Edebiyatında Aytıs Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Jambıl’ın Yeri*. 2008. Ankara Ü, Doktora tezi, ss. 322.

Kazak Halk Edebiyatında Aytıs Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Jambıl’ın Yeri adlı doktora çalışması; Lazzat Urakova tarafından, Melek Erdem danışmanlığında, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümünde, 2008 yılında 322 sayfa olarak hazırlanmış ve sunulmuştur. Tezin konusu, Kazak Halk edebiyatında aytıs türünün gelişme sürecinin belirlenmesi ve Jambıl’ın aytıslarının icra teorisi bakımından incelenmesidir. Çalışma; “Kazak Halk Edebiyatında Aytıs Geleneği”, “Jambıl Jabayev’in Aytıs Geleneği İçindeki Yeri”, “Jambıl’ın Aytıslarının İcra Teorisi Bakımından Özellikleri”, “Aytısların Metni ve Çevirisi” başlıklı dört bölümden meydana gelir.

Çalışmanın “Kazak Halk Edebiyatında Aytıs Geleneği” adlı birinci bölümü; “Kazak Türklerinde Aytıs Türü”, “Aytıs Geleneği Üzerine Yapılan Çalışmalar” ve “Kazak Türklerinde Aytıs Türleri” olmak üzere üç alt başlığa ayrılır. Bu başlıklar altında aytıs yani atışma, türleri ve gelişme süreci bakımından incelenir ve aytıs üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilir. Jambıl’ın aytıslarıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenir ve mevcut tasniflerden yola çıkılarak çalışmada yapılan tasnife göre aytıs türleri üzerinde durulur.

Jambıl Jabayev'in Aytıs Geleneği İçindeki Yeri adlı ikinci bölüm, *Jambıl'ın Hayatı ve Eserleri ile Aytıs Külliyatı* adlı iki alt başlıktan meydana gelir. Bu bölümde Jambıl'ın hayatı ve eserleri üzerinde durularak, aytıs külliyatı yani Jambıl'a ait olan aytıslar hakkında teferruatlı bilgi verilir. *Jambıl'ın Aytıslarının İcra Teorisi Bakımından Özellikleri* adlı üçüncü bölüm, kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılır. Bu bölümde Jambıl'ın aytısları icra teorisi bakımından belirli ölçütler çerçevesinde incelenir.

Çalışmanın *Aytısların Metni ve Çevirisi* adlı son bölümünde ise çalışma sürecinde incelenmeye tabi tutulan Jambıl'ın on aytısı, Türkiye Türkçesine aktarılarak metin şeklinde verilir. Çalışmada; *Bölektiñ Qızınıñ Jambılmen Qağısuvı* (*Bölek'in Kızının Jambıl İle Atışması*), *Jambıldıñ Aykümispın Aytısı* (*Jambıl'ın Aykümispın İle Atışması*), *Jambıldıñ Baqtıbay Aqınmen Tanısuvı* (*Jambıl'ın Baqtıbay Akın İle Tanışması*), *Sarı Akınmen Kağısuv* (*Sarı Akın İle Atışma*), *Maykötpın Dıdarlasuv* (*Mayköt İle Sohbet*), *Qulmambet Pen Jambıldıñ Aytısı* (*Kulmambet İle Jambıl'ın Aytısı*), *Sarbas Pen Jambıldıñ Aytısı* (*Sarbas İle Jambıl'ın Aytısı*), *Jambıl Men Jalayır Dosmagambet Aqınıñ Aytısı* (*Jambıl İle Jalayır Dosmagambet Aqının Aytısı*), *Şaşubay Men Jambıldıñ Aytısı* (*Şaşubay İle Jambıl'ın Aytısı*), *Nurıla Men Aqındardıñ Aytısı Jäne Jambıldıñ Bergen Töreligi* (*Nurıla İle Akınlar Aytısı ve Jambıl'ın Verdiği Hüküm*) adlı atışma metinleri üzerinde inceleme yapılmış ve son bölümde bu atışmalar metin olarak verilmiştir.

1. 3. Dergiler

Yapılan araştırmalar neticesinde şu ana kadar Türkiye'de Jambıl Jabayev adına özel sayı olarak çıkarılan üç dergi tespit edilmiştir.

1. 3. 1. Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı, no. 8, Ağustos 1996, ss. 110.

1996 yılı UNESCO tarafından bütün dünyada Nasrettin Hoca ve Jambıl Jabayev Yılı ilan edilmiştir. Bu bağlamda başta Türkiye olmak üzere bütün Türk dünyasında Türklüğün bu iki önemli zirve şahsiyeti için birçok etkinlik yapılmış, sempozyum, panel ve toplantılar düzenlenmiş, makale, bildiri ve kitaplar kaleme alınmıştır. Jambıl Jabayev adına yapılan önemli çalışmalardan biri de Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından çıkarılan Türk Lehçeleri ve Edebiyatı dergisinin 1996 yılı ağustos ayının Jambıl özel sayısıdır.

Jambıl'ın doğumunun 150. yılına itafen çıkarılan bu dergi toplam 110 sayfadan meydana gelir. Dergide biri röportaj metni olmak üzere toplam 13 yazı vardır. Dergide Kazakistan ve Türkiye'den akademisyen ve edebiyatçıların Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri ve özellikle ozanlık sanatı ile ilgili kaleme aldıkları yazılara yer verilmiştir. Makalelerin yanı sıra Zeyneş İsmail ve Ahmet Güngör tarafından hazırlanan *Jambıl* adlı eserden seçme şiirler de bulunur. Dergi, Jambıl Jabayev ve eserleri konusunda başvurulabilecek değerli kaynaklardan biridir. Dergide yayımlanan makalelerin çoğunluğu Kazakistan'dan, Kazak bilim adamları tarafından kaleme alınmış ve gönderilmiştir. Kazakistan'dan gelen bu makaleler, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve

Edebiyatları Bölümü öğrencileri ve bu bölüm mezunları tarafından Türkiye Türkçesine aktarılarak yayına hazırlanmıştır. Dergide yer alan yazılar sırasıyla şu şekildedir:

1. Ahmetov, Zeki. “Jambıl’ın Ozanlıktaki Ustalığı.” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 9-19.

Yazıda özellikle Jambıl’ın ozanlıktaki ustalığına yani doğaçlama konusuna dikkat çekilerek Jambıl’ın nasıl doğaçlama yaptığı, doğaçlamadaki ustalığı ve doğaçlama sanatı anlatılır.

2. Dadabayev, Janğara. “Derin Düşünceli, Seçkin Yetenekli, Özü Yüce Ozan.” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 20-34.

Makalede Jambıl’ı gerçek bir ozan yani Jambıl’ı Jambıl yapan unsur ve değerler üzerinde durulur. Kazak ozanlık sanatı hakkında bilimsel ve ayrıntılı bilgiler verilir. Jambıl’ın bilhassa eleştiri içerikli şiirleri ve bu şiirlerde işlediği konular detaylı bir şekilde ele alınır.

3. Kaskabasov, Seyit. “Jırav, Jırşı, Yüce Ozan.” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 35-46.

Çalışmada jırav, jırşı ve ozan kavramları açıklanarak, Jambıl’ın bir jırav, jırşı ve ozan olduğu bilimsel ve edebî dayanaklar çerçevesinde ortaya konulur. Bunun yanında Jambıl’ın edebî şahsiyeti hakkında da önemli bilgiler paylaşılır.

4. İsmail, Zeyneş. “Kazakların Büyük Ozanı Jambıl Jabayev.” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 47-53.

Makale metninde genel olarak Jambıl Jabayev’in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilir. Çalışma aslında Zeyneş İsmail ile Ahmet Güngör’ün birlikte hazırladıkları *Jambıl* kitabının giriş kısmındaki yazının aynısıdır. Sadece bazı hususlarda eklemeler yapılarak, çalışma biraz daha genişletilmiştir.

5. Zakon, Tursinkan. “Jambıl Jabayev (Hayatı ve Sanatı).” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 54-58.

Yazıda Jambıl Jabayev’in hayatı, sanatı ve eserleri hakkında okuyucuya ayrıntılı olarak bilgi verilir. Özellikle ozanın şiir sanatına değinilerek birçok şiirin ismi sıralanır.

6. Aldabekova, Nurgül. “Jambıl Jabayev Atışma Geleneğinin Ustası.” *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 59-65.

Makalede Jambıl’ın atışma geleneğindeki başarılarından söz edilerek, Jambıl’ın aytıs yani atışma alanındaki kabiliyeti ve ustalığı verilen aytıs örnekleriyle gözler önüne serilir. Çalışmada incelenen aytıslar, Jambıl’ın Kulmanbet ve Sarbas Şair ile yaptığı atışma metinleridir. Özellikle Kulmanbet ile yaptığı atışmaya daha ehemmiyet gösterilir. Çünkü bu atışma, Jambıl’ı gerçek manada bir ozan yapan, atışma meydanlarının yenilmez büyük bir ustası hâline getiren yani kısacası atışma

ve ozanlık konusunda Jambıl'ı Jambıl yapan atışmadır. Bunun için bu ayıt, Kazak edebiyatı ve ozanlık geleneğinde önemli bir yere sahiptir.

7. Güngör, Ahmet. "Jambıl Jabayev'in Destan Sanatı." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 66-78.

Çalışmada Jambıl'ın söylemiş olduğu destanlar hakkında bilgi verilir. Eldeki yazılı kaynaklara göre Jambıl, lirik ve epik olmak üzere 15 büyük destan söylemiştir. Bunlar: *Binbir Gece*, *Şahname*, *Leyla ve Mecnun*, *Koroğlu Sultan*, *Totkamal*, *Seyit Battal ve İpek Kız*, *Orak Mamay*, *Edige*, *Şora Batur*, *Kabanbay*, *Bögenbay*, *Ernazar ile Beket*, *Sadır Padişahla Jambıl Padişah*, *Ötegen Batur*, *Suranşı Batur* adlı destanlardır (İsmail ve Güngör 9-27).

8. Kekilbay, Äbiş. "Şairliğin Şahikası." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 79-84.

Makalenin aslı, 11 Nisan 1966 tarihinde Moskova Merkez Komitesi Salonunda ulu ozan Jambıl Jabayev'in doğumunun 150. yılına atfedilen konferansta sunulan bir bildiri metnidir. Jambıl Jabayev dünyaca tanınan büyük bir şair ve ozan olmasının yanında, yaşadığı yüzyıl boyunca ve günümüzde özellikle Kazakistan ve Kazak edebiyatı sahasında bilhassa Ekim Devrimi'nden sonra Sovyet yönetimine olan yakınlığıyla sürekli olarak gündeme getirilmekte, edebiyat ve kültür sahası başta olmak üzere birçok alanda ozanla ilgili ciddi tartışmalar yapılmaktadır. Kekilbay tarafından kaleme alınan bu çalışma, temelde bu konuyu merkeze alır ve özellikle edebiyat sahasında yapılan Jambıl'la ilgili tartışmalara dönemin şartlarını göz önünde bulundurarak bilimsel olarak yaklaşır. Kekilbay, büyük şair Jambıl'ı devrin şartlarına göre ele alır ve değerlendirir. Jambıl hakkındaki yorum ve değerlendirmeleri bilimsel zeminde çözümler ve okuyucuyla paylaşır.

9. "Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi'nin Kazakistan Büyükelçisi Kanat Saudabayev ile Jambıl Jabayev Hakkındaki Röportajı." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 85-87.

Türk Lehçeleri ve Edebiyatı dergisi tarafından dönemin Kazakistan Büyükelçisi ile yapılan röportaj metninde, Büyükelçi Kanat Saudabayev'e yöneltilen üç soru ve sefirin bu sorulara verdiği cevaplar yer alır. Yazıda; *Jambıl Jabayev kimdir ve Kazak sözlü edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?*, *Jambıl'ın doğumunun 150. yılı münasebetiyle Türkiye'de ve Kazakistan'da ne gibi etkinlikler olacak?*, *Jambıl etkinliklerinden sonra Kazakistan kültürünü ve edebiyatını Türkiye'de tanıtım konusunda ne gibi plan ve projeleriniz var?*, sorularına yanıtlar alınmıştır.

10. Dadabayev, Janğara. "Şiir Gecelerinin Parlak Yıldızı Jambıl'ın Üstadı Süyinbay Aronulı Hakkında." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 88-95.

Jambıl'ın öğrenciliğini yaptığı, uzun yıllar ozanlık sanatını birlikte icra ettiği, hayatının her alanında olduğu gibi özellikle ozanlık geleneği sahasında örnek alarak her daim nasihatlerini kendine şiar edindiği üstadı Süyinbay'ın Kazak sözlü edebiyatı alanında müstesna bir yeri vardır. Bu bağlamda Jambıl'ın adının anıldığı ilk anda doğal olarak hocası Süyinbay'ın ismi de akıllara gelir. Dolayısıyla makalede büyük akın Jambıl'ın *Pirim* dediği, Jambıl'ın üstadı ve hocası Süyinbay'ın

hayatı, edebî kişiliği, şiir sanatı, aytısları, şiirleri ve diğer eserleri hakkında bilgi verilir. Süyinbay'ın Kazak dili ve edebiyatı içerisindeki konumu tespit edilerek Kazak sözlü geleneği, Kazak halk edebiyatı ve Kazak ozanlık geleneğindeki önemine değinilir. Süyinbay'ın özellikle şiir sanatı ve aytıslarının öneminden bahsedilir.

11. İymaşulu, Muhametkan. "Bizi Kanatlandıran Şiirler." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 96-101.

Çalışmada Jambıl ve şiirlerine Kazak okullarındaki ders kitaplarında yer verilmesinden ve bu durumun Kazak çocuk ve gençleri üzerindeki etkisinden söz edilir. Ancak geçmişte var olan bu durumun, günümüzde aynı olmadığı eleştirel bir dille ifade edilir. Günümüzde Kazak okullarında okutulan ders kitaplarında Jambıl'a, eserlerine ve özellikle şiirlerine eskisi gibi yer verilmediği dile getirilir. Ayrıca yazıda, Jambıl'ın Kazak gençliği üzerindeki büyük etkisi de değerlendirilir.

12. "Jambıl Jabayev'in Şiirlerinden Seçmeler." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 102-105.

Bu bölümde Zeyneş İsmail ile Ahmet Güngör'ün birlikte hazırlayarak yayımladıkları *Jambıl* adlı kitaptaki "*Cimri Zengin ve Cömert Fakir, Aladağ, Sanatın Yüceliği ve Yaz*" adlı dört şiire yer verilir. Şiirlerin hem Türkiye Türkçesi hem de Kazakça Latin harfli şekilleri vardır.

13. Arabin, Kazımbek. "Jambıl Kitabı Hakkında." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 106-110.

Zeyneş İsmail ile Ahmet Güngör'ün birlikte kaleme aldıkları *Jambıl* kitabı hakkında ayrıntılı bilgi veren ve bu kitabı tanıtan bir yazıdır. Eser, Jambıl yılı olan 1996 yılında hazırlanmış ve Jambıl Jabayev'in doğumunun 150. yılına atfedilmiştir. Bunun için başta Kazak edebiyatı olmak üzere bütün Türk dünyası edebiyatlarında müstesna bir yere sahiptir. Makalede *Jambıl* kitabında yer alan şiir örneklerine de yer verilir.

1. 3. 2. Bilig Dergisi, no. 2, Yaz 1996, ss. 293.

Jambıl Jabayev ve eserleri konusunda başvuracağımız diğer bir kaynak ise Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün iş birliğiyle, 1996 yılında Ankara'da yayımlanan "*Bilig*" dergisinin ikinci sayısıdır. Jambıl'ın doğumunun 150. yılına ithafen derginin bu sayısında Jambıl'a özel yer verilir. 293 sayfadan meydana gelen dergide toplam 45 yazı bulunur. Dergideki kırk beş yazıdan dördü Jambıl Jabayev ile ilgilidir.

1. Çınar, Ali Abbas. "Kazak Halk Şairi Cambıl Cabaev¹ ve Sanat Dünyası." *Bilig*, no. 2, 1996, ss. 102-106.

¹ Makaleyi kaleme alan yazar tarafından çalışmada Jambıl Jabayev'in adı Cambıl Cabaev şeklinde kullanılmıştır. Çalışmamızda makalenin başlığı orijinal haliyle verilmiştir. İlerleyen sayfalarda Jambıl Jabayev'in adının bu şekilde kullanıldığı farklı çalışmalar da mevcuttur.

Yazıda Jambıl Jabayev'in hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve özellikle sanat dünyası hakkında okuyucuya bilgi verilir. Ozanın şiir ve aytslarından hareketle sanat dünyası değerlendirilir ve sanat görüşüyle ilgili yapılan tespitler ortaya konulur.

2. Ahmetov, Zeki. "Jambıl'ın Şiirdeki Ustalığı." *Bilig*, no. 2, 1996, ss. 107-112.

Makalede Jambıl Jabayev'in şiir sanatı ve şiirdeki ustalığı ozana ait olan şiir örnekleriyle, hatıralarıyla ve çevresindeki kişilerin ozan ve şiirleri hakkında söyledikleriyle anlatılır. Ozanın şiir sanatının büyük ve derin dünyası örneklerle gözler önüne serilir.

3. İbrayev, Şakir. "Jambıl Jabayev (Hayatı ve Sanatı)." *Bilig*, no. 2, 1996, ss. 113-116.

Çalışmada Jambıl'ın hayatı ve özellikle şiir sanatı hakkında bilgi verilir. Bunun yanında ozanın eserlerine ve ozan ile ilgili yapılan çalışmalara da değinilir.

4. Arabin, Kazımbek. "Kitap Dünyasından: Jambıl Kitabı Hakkında." *Bilig*, no. 2, 1996, ss. 278-279.

Zeyneş İsmail ile Ahmet Güngör'ün Jambıl'ın doğumunun 150. yılına özel olarak hazırladıkları *Jambıl* adlı kitap hakkında bilgi veren ve bu kitabı tanıtan bir yazıdır. Kazımbek Arabin tarafından kaleme alınan bu yazı, aynı yıl çıkan ve Jambıl özel sayısı olarak hazırlanan Türk Lehçeleri ve Edebiyatı dergisinin sekizinci sayısında da yayımlanır. Çalışmada kitabın tanıtılmasının yanında *Jambıl* kitabında yer alan ozanın birkaç şiirine de yer verilir.

1. 3. 3. Kardeş Kalemler Aylık Avrasya Edebiyat Dergisi, Doğumunun 170. Yılında Ünlü Kazak Ozanı Jambıl Jabayev Özel Sayısı, c. 10, no. 115, Temmuz 2016, ss. 96.

Jambıl Jabayev il ilgili Türkiye'de dergi olarak çıkarılan özel bir sayı da bir Avrasya Yazarlar Birliği kuruluşu olan Kardeş Kalemler dergisinin 115. sayıdır. Bu sayı, doğumunun 170. yılında ünlü Kazak ozanı Jambıl Jabayev özel sayısı olarak neşredilmiştir. 2016 yılı, Jambıl Jabayev'in doğumunun 170. yıl dönümüdür. Bu bağlamda başta Kazakistan olmak üzere bütün Türk dünyasında Jambıl ve eserleri hakkında birçok etkinlik gerçekleştirilmiş ve yayın yapılmıştır. Bunlardan biri de Kardeş Kalemler dergisinin çıkardığı Jambıl özel sayıdır.

Derginin Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü Ali Akbaş'ın kaleme aldığı giriş mahiyetindeki yazıda, Jambıl hakkında genel bilgiler verilir ve Jambıl'ın Türk dünyası için öneminden bahsedilir. Ayrıca Moskava'da Kazakistan Kültür Günleri yapıldığı esnada Jambıl ile Sovyetler Birliği Başkanı Stalin arasında geçen bir hatıra okuyucuyla paylaşılır. Akbaş, Jambıl'ı genel olarak tanıttıktan sonra Jambıl özel sayısının çıkma nedenini açıklar. Devamında Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi veren kısa bir bölüm yer alır. Jambıl'ı okuyucuya tanıtan bu yazının akabinde ise, ozana ait olan *Aladağ*, *Cimri ile Cömert*, *Burum Kız*, *Can Azığı*, *Çocuklara*, *Babama*, *Yalnızım Ben Demesin* adlı şiirlere yer verilir. Dergide çıkan yazılar sırasıyla şu şekildedir:

1. Tüymebayev, Canseyit. “Halk Şiirinin Alpereni.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 14-15.

Dönemin Türkiye Kazak Büyükelçisinin kaleme aldığı yazıda, Jambıl’ın edebî kişiliği ve şiir sanatından bahsedilerek okuyucuya bilgi verilir.

2. Kaseinov, Düsen. “Kültürümüzün Ulu Çınarı.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 16.

Türksoy Genel Sekreteri Düsen Kaseinov yazıda, Türksoy’un Türk dünyası ile ilgili yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verir. Sonrasında Jambıl’ı tanıtarak Türksoy’un Jambıl Jabayev ile ilgili yaptığı çalışmalara kısaca değinir.

3. Ak, Mustafa. “Gönül Ortaklığı.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 17.

Ankara Keçiören Belediye Başkanı Mustafa Ak tarafından kaleme alınan yazıda, Keçiören Belediyesi’nin özellikle Kazakistan kültür ve edebiyatı alanında gerçekleştirdiği hizmetler hakkında bilgi verilir. Keçiören Belediyesi ile Kazak Büyükelçiliği, Ankara Keçiören’de Kazakistan Kültür Evi’ni sergiye açar. Keçiören’de Jambıl Jabayev adına bilimsel bir toplantı düzenlenir. Ankara Keçiören Belediyesi ile Kazakistan Jambıl ili arasında kardeş belediye protokolü imzalanır. 2015 yılında Keçiören Belediyesi tarafından Keçiören’de Kazakistan’ın büyük ozanı ve Jambıl’ın üstadı Süyinbay Aronulı’nın adını taşıyan “Süyinbay Parkı” açılır. 2016 yılında ise yine Keçiören’de “Süyinbay Anıtı” yapılır ve açılır. Ayrıca Keçiören Belediyesi geleneksel olarak düzenlediği Ramazan Etkinlikleri kapsamında Kazakistan Günleri tertip eder ve bu günlerde önemli etkinlikler gerçekleştirilir.

4. Ömeroğlu, Yakup. “Millî Ruhun Temsilcisi.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 18.

Yakup Ömeroğlu tarafından kaleme alınan yazıda, Jambıl’ın edebî şahsiyeti ve Türk dünyası için önemi hakkında bilgi verilir.

5. Kalican, Uwalihan. “Fenomen.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 19-20.

Kalican tarafından kaleme alınan yazıda, Jambıl’ın özellikle edebî kişiliği başta olmak üzere şiir sanatı, şarkı, türkü, şiir, destan, aytısları ve edebî çevresi gibi konularda okuyucuya önemli bilgiler sunulur.

6. Kirabayev, Serik. “Jambıl’ı Yeniden Tanıma.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 21-25.

Edebiyat Araştırmacısı Kirabayev tarafından kaleme alınan çalışmada Jambıl’ın edebî şahsiyeti, şiir sanatı, ozanlık sanatı, birkaç hatırası, özellikle Sovyet döneminin sosyalist bir şairi olarak nitelendirilmesinin nedenleri ve eserleri üzerinde yapılan ilmî ve edebî çalışmalar hakkında okuyucuya bilgi verilir.

7. Berkimbayeva, Şamşa. "Jambıl, Benim Öylesine Adımdır; Halk, Benim Gerçek Adımdır." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 26-28.

Berkimbayeva tarafından kaleme alınan yazıda; Jambıl'ın şiirlerine, sözlü olarak söylediği destanlara ve diğer eserlerine değinilir, Jambıl'ın Kazak edebiyatı ve kültüründeki yeri ve önemine dikkat çekilir.

8. Ayan, Ekrem. "Doğumunun 170. Yılında Jambıl Jabayev." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 29-30.

Çalışmada özellikle Jambıl'ın şiirleri ve söylediği destanlar hakkında bilgi verilir. Eserlerinin ve özellikle şiirlerinin yayımlanma süreci de anlatılır.

9. Şaştayulı, Şamşa. "Jambıl ve Zaman." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 31-35.

Jambıl'ın Kazak toplumundaki yeri ve önemini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyan bir yazıdır. Yazıda Kazak aydınları arasında Jambıl'a nasıl bakıldığı, Jambıl'ın nasıl ele alındığı ve nasıl değerlendirildiği gözler önüne serilir. Şaştayulı, "Kazak toplumu Jambıl'a nasıl bakıyor ve Jambıl ömür sürdüğü dönem içerisinde acaba Komünizmin propagandasını mı yaptı?", sorularına cevap arar. Sorduğu sorulara bilimsel zeminde cevap vererek, Kazak toplumunda Jambıl hakkındaki ön yargılara değinir.

10. Kapalbekulı, Nağaşıbek. "Uluların Ahengi." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 36-37.

Makalede genel olarak Kazak Sözlü Halk edebiyatının büyük üstadı Jambıl ile Kazak yazılı edebiyatının kurucu ve en önemli ismi Abay karşılaştırılır. Sadece Türk dünyası için değil, bütün dünya için önemli bir yere sahip olan bu iki büyük şahsiyetin Kazak dili, edebiyatı ve kültürü için öneminden bahsedilir ve şiirlerinden örnekler verilir.

11. Kınacı, Cemile. "Farklı Coğrafyalardan Yükselen İki Ses: Kazak Akını Jambıl ile Anadolu Ozanı Pir Sultan Abdal." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 38-46.

Kınacı tarafından kaleme alınan makalede ilk olarak Jambıl'ın hayatı, eserleri ve edebî şahsiyeti hakkında bilgi verilir. Jambıl'ın yaşadığı dönem, kendi şartları içerisinde değerlendirilir. Devamında Anadolu'nun büyük ozanlarından biri olan ve günümüzde şiir ve türküleri halkın dilinden düşmeyen Pir Sultan Abdal'ın hayatı, edebî kişiliği, şiirleri ve eserleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilir. Son olarak da iki ozanın hayatlarından ve eserlerinden hareketle mukayese yöntemiyle aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konulur.

12. Orda, Güljahan. "Ulu Bozkırın Sesi." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 47-48.

Makalede Jambıl'ın hayatı, edebî şahsiyeti, eserleri ve özellikle şiirleri konusunda bilgi verilir. Çalışmada Jambıl'ın "Kulmanbet, Dosmağanbet, Sarıbas,

Mayköt, Sarı, Böltirik, Jünisbay, Aykümis, Bölek'in Kızı ve Şaşubay” gibi ozanlarla yaptığı ayıtlara da değinilir.

13. İbrayım, Beken. “Jambıl’ın Latifeleri.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 49-51.

Jambıl, zeki bir ozan olmasının yanı sıra keskin dillidir. Keskin dili, çoğunlukla yöneticileri ve beyleri tenkit etse de zaman zaman latifeler de yapar. Bu durum hem Jambıl’ın hayatındaki hatıralarda hem de şiirlerinde görülür. Çalışma, Jambıl’ın yazılı kaynaklara alınan hatıralarından hareketle yakın çevresine yaptığı latifeleri konu alır.

14. Biray, Nergis. “Jambıl Jabayev, Eserleri ve Ötegen Batır Destanı Hakkında.” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 52-59.

Biray’ın kaleme aldığı yazıda, öncelikle Jambıl’ın hayatı ve eserleri hakkında detaylı bilgi verilir. Eserleri, “*Zenginleri, Halkın Gücünün Yetemeyeceği Zenginliği Eleştiren Şiirler, II. Dünya Savaşı Yıllarında Yazılan Şiir ve Destanları, Ayıtları, Destanları*” başlıkları altında dört grupta tasnif edilir. Devamında ozanın söylediği *Ötegen Batır* destanı, yazılı nüshalardan takip edilerek on destanî özellik bakımından incelenir.

15. “*Âşıklar Anıldı.*” *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 61-63.

Âşıklar Anıldı başlıklı bu bölümde 2016 yılının Jambıl Jabayev’ın doğumunun 170. yıl dönümü olması münasebeti ile Türkiye’de ve özellikle Ankara’da yapılan tüm etkinlikler hakkında bilgi verilir. İlk olarak 19-20 Haziran tarihlerinde Kazakistan Günleri kapsamında, Kazakistan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği ile Keçiören Belediyesi tarafından ulu Kazak ozanı Süyinbay Aronulı Anıtı açılışı yapılır ve doğumunun 170. yıl dönümünde Kazak Ozanı Jambıl Jabayev’i anma toplantısı ve bir konser düzenlenir. 2015 yılında Kazak aşığı Süyinbay, doğumunun 200. yılında Ankara, Ak-saray ve Kırşehir’de anılarak ozanla ilgili birçok etkinlik hazırlanır. Keçiören Belediyesi tarafından “*Süyinbay Aronulı Parkı*” ve bu parkta “*Süyinbay Aronulı Anıtı*” açılır. Ayrıca Avrasya Yazarlar Birliğine bağlı olan Bengü Yayınevinden “*Süyinbay Aronulı*” kitabı ile Kardeş Kalemler dergisinin “*Süyinbay Aronulı*” özel sayısı yayımlanır.

Kazakistan Günleri kapsamında Kazak ozanı Jambıl Jabayev’ın doğumunun 170. yıl dönümüne ithaf edilerek Keçiören Yunus Emre Kültür Merkezinde Anma Toplantısı gerçekleştirilir. Ramazan Etkinlikleri kapsamında düzenlenen Kazakistan Günleri programı, Jambıl Jabayev Anısına Konser ve Kazakistan Evi Açılış Töreniyle devam eder. Kazakistan Evi açılışında Kazak kültür ve etnografisi sergilenir. Jambıl Jabayev’ın doğumunun 170. yıl dönümüne ithaf edilen konserde Kazakistan’dan gelen “*Adırna*” Kazak Folklor Müzik Topluluğu, “*Altınay*” Kazak Devlet Dans Topluluğu ve Kazakistan’ın meşhur ses sanatçıları Kazak ve Türk klasik eserlerini seslendirerek, ayrıca çeşitli danslarıyla sahneyi renklendirerek seyircilere unutulmaz anlar yaşatırlar.

1. 4. Araştırma Makalesi

Yapılan araştırmalar neticesinde *Bilig* ve *Kardeş Kalemler* dergilerinin özel sayıları dışında Jambıl hakkında yazılan ve hakemli akademik dergilerde yayımlanan iki araştırma makalesi tespit edilmiştir.

1. 4. 1. Öner, Mustafa. “Türkistan’da “Ozan”ın Sovyetleştirilmesi Örneği Olarak Jambıl Jabayev.” *Kök Araştırmalar: Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, c. VI, no. 1, 2004, ss. 71-81.

Çalışmada Jambıl Jabayev’in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri özellikle şiirleri hakkında bilgi verildikten sonra, Jambıl’ın Sovyet dönemindeki sosyal ve edebî faaliyetleri değerlendirilir. Bilindiği gibi Jambıl bir asır yaşamış ve bu asırda Kazakistan’da üç farklı yönetim şekli görmüştür. Jambıl yüz yıllık hayatı boyunca önce Hanlıklar dönemini, daha sonra Çarlık Rusya devrini ve en sonunda ise Ekim Devrimiyle beraber Sovyetler Birliği dönemini görür ve bu dönemlerin şartları altında yaşamaya ve icra ettiği sanatını günün koşullarına göre devam ettirmeye çalışır.

Jambıl, Sovyetler Birliği döneminde devrin şartlarına uygun olarak yönetime yakın, dönemin özelliklerini anlatan, devrin taleplerine uygun, *Vatan Savaşı* olarak nitelendirilen II. Dünya Savaşını konu alan şiirler de kaleme alır. Dolayısıyla hem yaşadığı devirde hem de daha sonraları ve hatta günümüzde de doğal olarak tartışmaların odağında olmuştur. Bu tartışmalar özellikle Kazakistan başta olmak üzere birçok ülkede, ilmi mecralarda araştırma konusu hâline gelmiş ve bu konuda birçok yazı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de Mustafa Öner’in yazdığı araştırma makalesidir.

Çalışmada Jambıl’ın Sovyet yönetimi ile olan ilişkileri araştırılır ve ele alınır. Jambıl’ın eserlerinden özellikle şiirlerinden hareketle Sovyet yönetimiyle olan ilişkileri edebiyat üzerinden değerlendirilir ve ortaya konulur. Makalede ele alınan konu; özellikle Jambıl’ın “Meniñ Ömirim (Benim Ömrüm)”, “Zamana Ağımı (Tolgav)”, “Patşa Emiri Tarıldı (Çarın Fermanı İçimizi Daralttı)”, “Zildi Buyruk (Ağır Buyruk)”, “Östepkede (Panayırda)”, “Meskev Turalı Jır (Moskova Hakkında Türkü)”, “Lenin”, “Leningradtkı Örenim (Leningradlı Kardeşim)” adlı şiirleri üzerinden verilen örneklerle işlenir. Bu şiirlerin ana temaları bir bakıma yazarın makalesinin ana fikrini oluşturur.

1. 4. 2. Sağlam, Soner. “Jambıl’ın ‘Akın Boldım’ Adlı Şiiri Üzerine Bir İnceleme.” *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, no. 48, 2019, ss. 181-212.

Jambıl’ın “Akın Boldım” şiiri, Türk edebiyatı çerçevesinde değerlendirildiğinde bir *yaşname* özelliği gösterir. Çalışmada, “Akın Boldım” şiiri bu bağlamda ele alınır ve değerlendirilir. Makalenin giriş bölümündeki *Edebiyatımızda Yaşname* başlığında Türk edebiyatında yaşname türü ele alınır, tanımı ve tarifi yapılarak yaşname türü hakkında bilgi verilir. Devamında Jambıl Jabayev’in hayatı ve edebî şahsiyeti ele alınarak okuyucuya bu konuda önemli bilgiler sunulur.

Makalenin “Akın Boldım Adlı Şiirin İncelenmesi” başlığında yazının asıl konusuna geçilir. Jambıl’ın “Akın Boldım” (Ozan/Şair Oldum) adlı şiiri yaşname türünün özelliklerini taşımaktadır. Yaşnameler, şairin hayata bakış açısını ve düşünce dünyasını en iyi aksettiren nazım türlerinden biridir. Jambıl, söz konusu şiirinde on üç yaşından seksenli yaşlarına kadar hayatıyla ilgili olayları ele almış ve yaşama dair düşüncelerini işlemiştir (Sağlam 190). Makalede 4 bent ve 247 mısradan

ibaret olan şiir, Yaşname türünün özellikleri dikkate alınarak incelenir. Makalenin sonunda makaleye konu olan ve üzerinde inceleme yapılan “*Akın Boldım*” şiiri, Kazak Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarılarak verilir.

1. 5. Ansiklopedi Maddesi

1. 5. 1. *Türkiye Dışındaki Türk Halkları Edebiyatları Antolojisi*, 27-28. cilt, Kültür Bakanlığı Yayınları.

T.C. Kültür Bakanlığının yayımladığı “*Türkiye Dışındaki Türk Halkları Edebiyatları Antolojisi*”nin 27 ve 28. Ciltleri Kazak edebiyatına ayrılmıştır. Bu muazzam eserde Jambıl’a iki sayfa ayrılmış ve ozanın dört şiirine yer verilmiştir. Çevirisini Nergis Biray’ın yaptığı şiirler “*Serap, Ozan Janıs’a, Vasiyet ve Yaz*” başlıklarını taşımaktadır (Söylemez vd. 7).

1. 5. 2. “Cambıl Cabayev.” *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cabayev-cambil>, 2020.

Soner Sağlam tarafından kaleme alınan maddede Jambıl’ın hayatı, edebî şahsiyeti ve şiirlerinde işlediği temalardan bahsedilir.

1. 5. 3. “Cabayev Cambıl.” *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, 2. cilt, AKM Yayınları, 2002, ss. 371-373.

Ş. İbrayev ve A. A. Çınar tarafından kaleme alınan maddede Jambıl’ın hayatı, ailesi ve sanatçılığı hakkında bilgi verilmiş, Jambıl’ın şiirleri üzerine çalışan Kazakistanlı araştırmacılardan bahsedilmiştir. Jambıl’ın söz üstadı olmasının yanında dombra çalmada da usta olduğu hatta *Cambil dombrası* adı ile bilinen üçgen biçimindeki dombraların yaygınlaşp Cambil adıyla anılmasının da bunun bir göstergesi olduğu ifade edilmiştir.

Sonuç

Çalışmada Kazak bozkırının ulu akını Jambıl Jabayev ile ilgili Türkiye’de şu ana kadar yapılan yayınlar tespit edilmiş, incelenmiş ve bu yayınlarla ilgili analitik bir bibliyografya oluşturulmaya çalışılmıştır. Tespitlerimize göre Türkiye’de Jambıl’ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleriyle ilgili dört kitap, iki tez çalışması, Jambıl Jabayev adına özel sayı olarak çıkarılan üç dergi, iki araştırma makalesi ve üç ansiklopedi maddesi kaleme alınmıştır. Jambıl adına çıkarılan özel sayılı dergilerde ise toplam 32 yazı vardır. Araştırmalarımızın dışında kalmış veya tespit edemediğimiz yazılar bulunabilir. Tespit edilen tüm akademik çalışmalar; ayrıntılı olarak incelenmiş, değerlendirilmiş ve analitik bibliyografya oluşturularak kaleme alınan eserler hakkında özet bilgi verilmiştir. Bu çalışmanın yapılmasındaki temel amaç; bundan sonraki süreçte Türkiye’de Jambıl Jabayev ve eserleri konusunda yapılacak akademik ve popüler çalışmalara bilimsel olarak bir zemin oluşturmaktır.

Tespitlerimize göre Jambıl Jabayev’i ve eserlerini konu alan çalışmalar, ilk olarak 1996 yılında kaleme alınmıştır. 1996 yılında Kazak bozkırının akını Jabayev ile ilgili bir kitap iki de Jambıl adına dergi (özel sayı) çıkarılmıştır. 1996 yılında hazırlanan bu çalışmaları 2004 yılında kaleme alınan bir makale, 1998 ve 2008 yıllarında hazırlanan iki tez çalışması, 2016 yılında yine Jambıl Jabayev adına çıkarılan özel sayılı dergi, 2019 yılında neşredilen bir kitap ve yayımlanan bir makale çalışması, son olarak 2021 yılında okurla buluşan iki kitap takip etmiştir. Yani tespitlerimize göre, 1996 yılında kaleme alınan ilk çalışmalar 2021 yılına kadar (25 yıl) devam etmiştir.

Jambıl Jabayev'in hayatı, sanatı ve eserlerini konu alan bu çalışmalara, özellikle 1996 yılında ve 2016 ila 2021 yılları arasında sık rastlanmaktadır. Yayımlan çalışmalarda genel olarak Jambıl Jabayev'in hayatı, edebî şahsiyeti, icra ettiği sanatı, söylediği şiir, destan ve ayıtları ele alınmıştır. Eserleri içerisinde özellikle şiirlerine özel bir ihtimam gösterilmiş, bu çalışmalarda şarin şiirleri önemli bir yer tutmuştur. Ozanın şiirleri üzerine yapılan çalışmalar, yayınlardaki tematik ortaklığı meydana getirmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahmetov, Zeki. "Jambıl'ın Ozanlıktaki Ustalığı." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 9-19.
- Ahmetov, Zeki. "Jambıl'ın Şiirdeki Ustalığı." *bilig*, no. 2, 1996, ss. 107-112.
- Ak, Mustafa. "Gönül Ortaklığı." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 17.
- Aldabekova, Nurgül. "Jambıl Jabayev Atışma Geleneğinin Ustası." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 59-65.
- Arabin, Kazimbek. "Jambıl Kitabı Hakkında." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 106-110.
- Arabin, Kazimbek. "Kitap Dünyasından: Jambıl Kitabı Hakkında." *bilig*, no. 2, 1996, ss. 278-279.
- "Âşıklar Anıldı." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 61-63.
- Ayan, Ekrem. "Doğumunun 170. Yılında Jambıl Jabayev." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 29-30.
- Berkimbayeva, Şamşa. "Jambıl, Benim Öylesine Adımdır; Halk, Benim Gerçek Adımdır." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 26-28.
- Biray, Nergis. "Jambıl Jabayev, Eserleri ve Ötegen Batır Destanı Hakkında." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 52-59.
- Çınar, Ali Abbas. "Kazak Halk Şairi Cambıl Cabaev ve Sanat Dünyası." *bilig*, no. 8, 1996, ss. 102-106.
- Dadabayev, Janğara. "Derin Düşünceli, Seçkin Yetenekli, Özü Yüce Ozan." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 20-34.
- Dadabayev, Janğara. "Şiir Gecelerinin Parlak Yıldızı Jambıl'ın Üstadı Süyinbay Aranulı Hakkında." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 88-95.
- Güngör, Ahmet. "Jambıl Jabayev'in Destan Sanatı." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 66-78.
- İbrayım, Beken. "Jambıl'ın Latifeleri." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 49-51.
- İbrayev, Şakir. "Jambıl Jabaev (Hayatı ve Sanatı)." *bilig*, no. 2, 1996, ss. 113-116.
- İbrayev, Şakir, ve Ali Abbas Çınar. "Cabayev Cambıl." *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, 2. cilt, AKM Yayınları, 2002, ss. 371-373.
- İsmail, Zeyneş. "Kazakların Büyük Ozanı Jambıl Jabayev." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 47-53.
- İsmail, Zeyneş, ve Ahmet Güngör. *Jambıl*. Ahmet Yesevi Vakfı Yayınları, 1996.
- İymaşulı, Muhametkan. "Bizi Kanatlandıran Şiirler." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 96-101.
- Jabayev, Jambıl. *Köroğlu*. Çeviren Malik Otarbayev, Bengü Yayınları, 2021.
- "Jambıl Jabayev'in Şiirlerinden Seçmeler." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 102-105.
- Joldasbekov, Mirzatay. *Bozkırın Ulu Ozanı Jambıl Jabayev*. Bengü Yayınları, 2019.
- Kalican, Uwalihan. "Fenomen." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 19-20.

- Kapalbekulu, Nağaşibek. "Uluların Ahengi." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, s. 36-37.
- Kaseinov, Düsen. "Kültürümüzün Ulu Çınarı." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 16.
- Kaskabasov, Seyit. "Jıray, Jırşı, Yüce Ozan." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 35-46.
- Kekilbay, Âbiş. "Şairliğin Şahikası." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 79-84.
- Kınacı, Cemile. "Farklı Coğrafyalardan Yükselen İki Ses: Kazak Akımı Jambıl ile Anadolu Ozanı Pir Sultan Abdal." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 38-46.
- Kirabayev, Serik. "Jambıl'ı Yeniden Tanıma." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 21-25.
- Orda, Güljahan. "Ulu Bozkırın Sesi." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 47-48.
- Ömeroğlu, Yakup. "Millî Ruhun Temsilcisi." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 18.
- Öner, Mustafa. "Türkistan'da "Ozan"ın Sovyetleştirilmesi Örneği Olarak Jambıl Jabayev." *Kök Araştırmalar: Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, c. VI, no. 1, 2004, ss. 71-81.
- Sağdıç, Hayrettin. *Koroğlu Destanı'nın Kazakça Jambıl Nüshası*. 1998. İstanbul Ü, Yüksek Lisans Tezi.
- Sağlam, Soner. "Jambıl'ın 'Akın Boldım' Adlı Şiiri Üzerine Bir İnceleme." *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, no. 48, 2019, ss. 181-212.
- Sağlam, Soner. "Cambıl Cabayev." *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, 2019, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cabayev-cambil>.
- Söylemez, Orhan, vd. *Doğumunun 175. Yılında Jambıl Jabayev (1846- 1945) Şiirler/Çözümlemeler*. Bengü Yayınları, 2021.
- Şaştayulu, Cumabay. "Jambıl ve Zaman." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 31-35.
- "Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi'nin Kazakistan Büyükelçisi Kanat Saudabayev ile Jambıl Jabayev Hakkındaki Röportajı." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 85-87.
- Tümebayev, Cansayit. "Halk Şiirinin Alpereni." *Kardeş Kalemler Dergisi Jambıl Jabayev Özel Sayısı*, c. 10, no. 115, 2016, ss. 14-15.
- Urakova, Lazzat. *Kazak Halk Edebiyatında Ayns Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Jambıl'ın Yeri*. 2008. Ankara Ü, Doktora Tezi.
- Zakon, Tursinkan. "Jambıl Jabayev (Hayatı ve Sanatı)." *Türk Lehçeleri ve Edebiyatı Dergisi Jambıl Özel Sayısı*, no. 8, 1996, ss. 54-58.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %50, İkinci Yazar %50.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.